

УДК 811.111'375.27

DOI: 10.31891/2415-7929-2021-21-43

СЕРГЄЄВА О. В.

Хмельницький національний університет

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКОГО ІНФІНІТИВУ В ФУНКЦІЇ ОБСТАВИНИ В ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті розглянуто структурні особливості перекладу англійського інфінітиву в функції обставини українською мовою, поширених в публіцистичних текстах. Зазначено, що навичка до правильного аналізу саме граматичної будови англомовних речень та вміння правильно будувати речення в процесі перекладу згідно з нормами мови є обов'язковою умовою адекватного перекладу.

Ключові слова: переклад, інфінітив, інфінітив у функції обставини, речення.

SERGEEVA O.

Khmelnytsky National University

TRANSLATION OF ENGLISH INFINITIVE IN THE FUNCTION OF ADVERBIAL MODIFIER IN PUBLICISTIC TEXTS

The peculiarities of translation English infinitive in the function of adverbial modifier into Ukrainian are described. The infinitive is the non-finite form of the verb, which combines the properties of the verb with those of the noun, serving as the verbal name of a process. Translation of the English infinitive is greatly predetermined by its form and sometimes by its function in the sentence. The infinitive functioning as a single part of the sentence, i.e., not being a component of a secondary predication complex, has usually corresponding equivalents in Ukrainian.

The article deals with the infinitive can be an adverbial modifier of purpose. In this function, the infinitive may be preceded by "in order" or "so as". The infinitive in the adverbial function of result is usually used after too, enough and so...as. The infinitive used as an adverbial modifier of attendant circumstances shows what other actions take place at the same time as the action of the predicate. The infinitive used as an adverbial modifier of comparison refers to predicate groups including adjectives or adverbs in the comparative degree.

The paper analyzes the infinitive in the function of an adverbial modifier of purpose or result often has some modal meaning and is rendered usually by an infinitive. The function of some adverbial infinitives also presents difficulties in translation. For example, the English infinitive can be used to denote a subsequent event or a parallel action, which is often confused with the infinitive of purpose. The infinitive in this function is usually rendered by a parallel finite verb.

Therefore, we can say that when translating the infinitive of result, a translator should take care to render properly the connotation of the construction: the infinitive with too implies a negative meaning, while the infinitive with enough suggests a positive one.

Key words: translation, the infinitive, the infinitive as an adverbial modifier, the sentence.

В Україні стрімко зростає інтерес до перекладацької професії. Переклад завжди відігравав велику роль як могутній засіб культурного, політичного та економічного спілкування між народами. У зв'язку з розвитком співробітництва України із зарубіжними країнами у різних сферах і поширенням обміну інформацією різко зростає практичне значення перекладу публіцистичних текстів як одного з жанрово-стилістичних видів перекладу.

Кожному перекладачу приходиться стикатися з питанням вибору способу перекладу для адекватної передачі повідомлення, стилістичної забарвленості, емоційних особливостей тексту. Повнота, точність і правильність перекладу текстів значною мірою залежить від того, наскільки вірно перекладач визначає і розуміє граматичні форми, синтаксичні конструкції та структуру речення.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім порівняльним вивченням структурних особливостей перекладу англійського інфінітиву в функції обставини українською мовою. Інфінітив як частина мови, що поєднує семантичні та синтаксичні ознаки дієслова та іменника, привертає увагу мовознавців у різних аспектах: з одного боку, багатоманітність синтаксичних функцій інфінітива є проблемою, яка потребує подальшого дослідження, а з іншого, – здатність інфінітива виступати в реченні в ролі майже будь-якого члена речення ставить питання про адекватність відтворення таких мовних одиниць різними мовами, зокрема українською. Широке вживання англійського інфінітива в різних функціях у текстах різноманітних жанрів обумовлює необхідність більш докладного вивчення лексичних та граматичних засобів перекладу цієї безособової форми дієслова українською мовою. Однак проблеми передачі англійського інфінітиву українською мовою все ще потребують уточнення і є недостатньо вивченими. Також, залишилися питання про специфіку перекладу інфінітива у різних функціях, що й обумовлює наше звернення до обраної теми.

Метою статті є здійснення аналізу та вивчення структурних особливостей перекладу англійського інфінітиву в функції обставини українською мовою. Можна також зазначити, що навичка до правильного аналізу саме граматичної будови англомовних речень та вміння правильно будувати речення в процесі перекладу згідно з нормами мови є обов'язковою умовою адекватного перекладу.

Інфінітив та його адекватний переклад уже впродовж багатьох десятиліть залишаються предметом дослідження таких вітчизняних та іноземних мовознавців як М. А. Беляєва, Я. І. Рецкевич, Т. А. Зражевської, Л. Ф. Кутузова, В. Н. Комісарова, І. В. Корунця, Т. Н. Мальчевської, В. І. Шпака, І. Ф. Калайдовича та ін. Багато з них виділяли інфінітив від дієслова, пояснюючи це тим, що за своєю етимологією інфінітив є ім'ям з дієслівною основою і не належить ні до предикативних, ні до атрибутивних форм дієслова.

Інфінітив - це безособова форма дієслова, яка в українській мові відповідає неозначеній формі дієслова та відповідає на питання "що робити?", "що зробити?". Інфінітив тільки називає дію або стан, не вказуючи на особу та число. Він є формою дієслова, тому має такі ознаки дієслова: прямий додаток (*I would like to settle the matter. - Мені б хотілося залагодити справу*); визначатись прислівником (*I asked her to speak loudly. - Я попросив її говорити голосніше*). Роль інфінітиву визначається тим фактом, що парадигма являє собою фактичну підставу для виведення всіх форм правильних дієслів.

Відомо, що науковець О. Потебня, вважаючи інфінітив особливою частиною мови, все ж таки приписував йому ставлення до невизначеної особи. Інфінітив, на думку науковця, "не містить в собі свого суб'єкта, але вимагає його як прикметник і дієслово... Відмінність невизначеного способу від особистого дієслова полягає в тому, що останній містить у собі визначення особи (1-ї, 2-ї або 3-ї), тоді як у невизначеному способі особа залишається невизначеною" [1, с.243].

У сучасному мовознавстві інфінітив здебільшого характеризують як незмінну неозначену форму дієслова, яка за своїми функціями в реченні зближується з віддієслівним іменем [7, 98]. В енциклопедії «Українська мова» інфінітив розглядають як дієслівне утворення, що називає процесуальну ознаку без вказівки на спосіб, час, особу, число й рід, водночас зазначено, що інфінітиву притаманні лише загальнодієслівні граматичні категорії виду та перехідності/неперехідності [8, 211].

Переклад англійського інфінітиву залежить не тільки від його структурної, тобто, парадигматичної форми, але також від його природи. Таким чином, необхідний спеціальний підхід, щоб перекласти на українську мову складні значення, які містять деякі парадигми англійського інфінітива.

Інфінітив у функції обставини буває: інфінітив у функції обставини мети; інфінітив у функції обставини наслідку; інфінітив у функції обставини супутніх умов. При перекладі інфінітива у функції обставини мети перед інфінітивом вживаються сполучники «що», «щоб». *To make a purchase, a consumer places the card in the merchant's terminal and keys in a personal identification number. - Щоб заплатити за товар, покупець вставляє картку в термінал і набирає особистий ідентифікаційний номер.*

Також перед інфінітивом у функції обставини мети часто вживають сполучник *in order* – для того щоб. *In order to measure the resistance of a conductor it is necessary to have some fixed standard. - Для того щоб виміряти опір провідника, необхідно мати якусь стандартну прийнятну одиницю.*

Однак перед інфінітивом з негативною часткою *not* зазвичай стоїть союз *so as* або *in order*: *I will go there at once so as (in order) not to be late. - Я їду туди зараз же, щоб не спізнитися.*

Речення з інфінітивом в функції обставини мети перекладаються на українську мову: інфінітивом, іменником, дієсловом чи підрядним реченням. Інфінітив в функції обставини, що виражає наслідок, перекладається на українську мову інфінітивом чи самостійним реченням що вводиться сполучником «і», рідше дієприкметником або дієсловом [9, с. 94]. Інфінітив наслідку зазвичай вживається в поєднанні з прислівниками *too* – *занадто*; *enough, sufficiently* – *достатньо*, прикметником *sufficient* – *достатній*. *It is too cold to bathe today. - Сьогодні дуже холодно, щоб купатися. He is too old to be sent there. - Він занадто старий, щоб його послати туди.*

- самостійним реченням що вводиться союзом «і»: *He managed to obtain this concession from the management only to find that no one really needed it. - Він домогся цієї поступки від адміністрації й у результаті знайшов, що вона нікому не потрібна.*

- рідше дієприкметником або дієсловом: *He is lazy enough to get up early. - Він досить ледачий, щоб вставати рано.*

На думку науковців Зражевської Т. А. і Біляєвої Л. М., інфінітив у функції супутньої обставини вживається як: інфінітив результату чи наслідку, якому передують слова *such ... (as), enough, so..., too..., only*, часто має модальне значення і перекладається на українську мову або інфінітивом, чи самостійним реченням, що вводиться союзом «і». [3, 211].

This question is too difficult to be settled without further consultations. - Це питання занадто складне, щоб його можна було вирішити (щоб його вирішити) без подальших консультацій.

Якщо у реченні з інфінітивом у функції супутньої обставини немає вищезгаданих прикметників і прислівників, то інфінітив перекладається в залежності від сполучуваності слів в українській мові, часто самостійним реченням, що вводиться сполучником «і». *The man, who was elected to parliament, abruptly quit the Legislature to organize a political opposition to the President. - Його обрали у парламент, але він раптово полишив цей законодавчий орган і створив політичне угрупування, опозиційне президентові.*

Але треба бути уважними тому, що інфінітив у цій функції становить труднощі при перекладі головним чином тому, що він помилково може бути прийнятий за обставину мети. Тільки зміст усього речення, а іноді і більш широкий контекст дозволяють визначити, чи є інфінітив обставиною мети чи

результату [3, с.8].

Науковець В. Сліпович стверджує, що англійський інфінітив значно відрізняється від українського по формі, функціям та наявності інфінітивних оборотів [10]. Інфінітив у функції обставини перекладається за допомогою українського іменника, рідше – за допомогою дієслова і дієприслівника:

а) обставина мети:

e.g. To solve this problem we had to involve experts. - Щоб вирішити (для вирішення цієї проблеми) цю проблему, ми були змушені залучити експертів.

б) обставина наслідку (після слів enough, too, so/such...as):

e.g. This method is enough to achieve reliable results. - Цей метод достатньо добрий, щоб досягти (він міг досягти) надійні результати.

в) обставина супутніх умов:

e.g. He reached the island to discover he had left his rods. - Він дістався до острова і виявив, що забув вудочки. [9, с. 94]

Отже, порівнюючи думки різних дослідників, ми можемо зробити висновок, що інфінітив у функції обставини мети чи наслідку часто перекладається на українську мову підрядними реченнями тому, що дуже часто неможливо знайти відповідні явища в українській мові.

Проаналізуємо і розглянемо ще декілька прикладів перекладу англійського інфінітиву на матеріалі публіцистичних текстів. "In some cases, Daimler wired ... improper payments to bank accounts or to the foreign bank accounts of US shell companies in order to transmit the bribe," the court filing said. - «У деяких випадках, Даїмлер встановлював зв'язок з нелегальними платежами по банківських рахунках або іноземним банківським рахункам в Американських підставних компаніях для того, щоб передати хабар», стверджує суд. У цьому реченні інфінітив в активному стані to transmit в функції обставини мети. На українську мову значення інфінітиву було передано за допомогою підрядного речення мети [14].

Professor Rapley, a climate scientist and former director of the British Antarctic Survey research centre, said that the museum needed to remain neutral in order to be trusted. - Професор Реплі, дослідник клімату і колишній директор британського Антарктичного науково-дослідного центру, сказав, що музей повинен був залишитися нейтральним для того, щоб викликати довіру. У цьому реченні інфінітив вживається в пасивному стані to be trusted в функції обставини мети. На українську мову значення інфінітиву було передано за допомогою підрядного речення мети [11, р.8].

Brenntag Holding: The German chemicals distributor, the biggest in the world, has attracted enough orders to cover its €800 million initial public offering, according to sources. - Найбільший в світі дистриб'ютор німецьких хімічних речовин, Бреннтаг Холдинг, згідно з джерелами, притягує досить багато замовлень, щоб покрити його початкові витрати в € 800 мільйонів. У цьому реченні вживається інфінітив в активному стані to cover в функції обставини мети. На українську мову значення інфінітиву було передано за допомогою підрядного речення наслідку [13, р.16].

The government said that the prize will go to energy technology project that generates at least 100 gigawatts of electricity — enough to power 10,000 homes — over two years using only the power of the sea. - Уряд заявив, що ця премія піде на проект енергетичних технологій, що виробляє, принаймні, 100 ГВт електроенергії. Цього достатньо, щоб забезпечити 10,000 будинків - і так вже більше 2 років, використовуючи тільки силу моря. У цьому реченні інфінітив є в активному стані to power в функції обставини мети. На українську мову значення інфінітиву було передано за допомогою підрядного речення наслідку [12].

Отже, виявлено, що інфінітив у функції обставини мети чи наслідку часто перекладається на українську мову підрядними реченнями тому що у багатьох випадках неможливо знайти відповідні явища в українській мові. У цій статті ми розглянули англійський інфінітив у функції обставини та проаналізували приклади щодо його передачі українською мовою. Проведення подальших досліджень в обраній сфері є досить перспективним, оскільки переклад інфінітиву та інфінітивних конструкцій не можна вважати цілком регламентованим.

Література

1. Верба Л. Г. Граматика сучасної англійської мови: Довідник. / Л. Г. Верба. – К.: Логос, 2002. – 638 с.
2. Виноградов В. В. Англійська мова (граматичне вчення про слово) 2-е видання. / В. В. Виноградов. – М.: Наука, 1972. – 711с.
3. Зражевська Т. А., Біляєва Л. М. Труднощі перекладу з англійської мови на українську. / Т. А. Зражевська, Л. М. Біляєва. – М.: Вища школа, 1972. – 192с.
4. Казакова Т. А. Практичні основи перекладу / Т. А. Казакова. – Спб.: Ніва, 2000. – с. 357 –с.156
5. Комісарів В. Н. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти): Посібник для фак. іноз. мови. / В. Н. Комісаров. – М.; Вищ. шк., 1990 – 415 с.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 620 с.
7. Кротевич Є. В. Словник лінгвістичних термінів / Кротевич Є. В., Родзевич Н. С. – К.: [б.в.], 1957. – 235 с.

8. Півторак Г. П. Інфінітив / Г. П. Півторак // Українська мова. Енциклопедія / [Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін.] – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
9. Рецкер Я. І. Трансформації при перекладі / Я. І. Рецкер. – М: Наука, 1994, 640 с.
10. Сліповіч В. С. Курс перекладу / В. С. Сліповіч. – Мінськ: НТООО “Тетра Системс”, 2002. – 274 с.
11. Cairn Energy searches for new North Sea. – New York: The New York Times, 2020 – p.9
12. Daimler agrees to \$185m bribe charge settlement. – New York: The New York Times, 2020 – p.16
13. Public scepticism prompts Science Museum to rename climate exhibition. – New York: The New York Times, 2019 – p.18
14. When It Comes to Taxes, Being Tracked Can Be a Good Thing. New York: The New York Times, 2021. Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2021/05/11/business/remote-work-tax-apps.html>.

References

1. Verba L. H. Hramatyka suchasnoi anhliiskoi movy: Dovidnyk. / L. H. Verba. – K.: Lohos, 2002. – 638 s.
2. Vynohradov V. V. Anhliiska mova (hramatychnе vchennia pro slovo) 2-e vydannia. / V. V. Vynohradov. – M.: Nauka, 1972. – 711s.
3. Zrazhevska T. A., Biliaieva L. M. Trudnoshchi perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku. / T. A. Zrazhevska, L. M. Biliaieva. – M.: Vyshcha shkola, 1972. – 192s.
4. Kazakova T. A. Praktychni osnovy perekladu / T. A. Kazakova. – Spb.: Niva, 2000. – с. 357 –s.156
5. Komisariv V. N. Teoriia perekladu (linhvistychni aspekty): Posibnyk dlia fak. inoz. movy. / V. N. Komisarov. – M.; Vyshch. shk., 1990 – 415 s.
6. Korunets I. V. Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad): Pidruchnyk. / I. V. Korunets. – Vinnytsia: Nova knyha, 2003. – 620 s.
7. Krotevych Ye. V. Slovyk linhvistychnykh terminiv / Krotevych Ye. V., Rodzevych N. S. – K.: [b.v.], 1957. – 235 s.
8. Pivtorak H. P. Infinitiv / H. P. Pivtorak // Ukrainska mova. Entsiklopediia / [Rusanivskiy V. M., Taranenko O. O., Ziabliuk M. P. ta in.] – K.: Ukr. entsykl., 2000. – 752 s.
9. Retsker Ya. I. Transformatsii pry perekladi / Ya. I. Retsker. – M: Nauka, 1994, 640 s.
10. Slipovich V. S. Kurs perekladu / V. S. Slipovich. – Minsk: NTOOO “Tetra Systems”, 2002. – 274 s.
11. Cairn Energy searches for new North Sea. – New York: The New York Times, 2020 – p.9
12. Daimler agrees to \$185m bribe charge settlement. – New York: The New York Times, 2020 – p.16
13. Public scepticism prompts Science Museum to rename climate exhibition. – New York: The New York Times, 2019 – p.18
14. When It Comes to Taxes, Being Tracked Can Be a Good Thing. New York: The New York Times, 2021. Rezhym dostupu: <https://www.nytimes.com/2021/05/11/business/remote-work-tax-apps.html>.